

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי דיטר

גליון מס' 240

מסכת מנחות פ"ג-פ"ט

בס"ד, ג' טבת תשס"ד

השבוע בגליון

- ◆ מעלת אפיית חלות לכבוד שבת קודש
- ◆ יהודי שנדר כי לא יאכל "בעל מום"
- ◆ כך תכבד את שולחנך כמזבח
- ◆ מי עשה נקודות בספרי התורה,
- ◆ ודין ספרי התורה של קהילות יוצאי תימן
- ◆ חקיקת סימנים בעט ברזל בין שורות ספר התורה
- ◆ גלות השכינה, מה הכוונה?

- ◆ ייחודים וכוונות בהדלקת הנרות
- ◆ כך תחלק את מצות ה"חבורה"
- ◆ מה עדיף, יין משובח לקידוש, או שמן
- ◆ מזוקק לנרות שבת

- ◆ מצוות ביכורים, חנוכה ו"קדשים"
- ◆ באיזה שמן אירע נס פך השמן
- ◆ ההקבלה בין סוג השמן של המנורה לסוג השמן של החנוכה
- ◆ הדלקת נרות חנוכה בשמן זית שאינו ראוי לאכילה
- ◆ שמן קרוש כשר להדלקת נרות חנוכה?
- ◆ נס פך השמן - בשמן קרוש!

דבר העורך

מעט הקוראים - לקט מס' 6

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי.
שלום וברכה!
אני נהנה מאד מעלונכם...
כאות חיבה אוסיף לכם סיפור יקר וחשוב מאד, סיפור בלתי ידוע, מספרו של אאמ"ר "אהל אברהם" שיצא לאור לא מכבר.
אבי ז"ל הרב החסיד ר' אברהם אבא הכהן שטרן ז"ל, היה נהנה מיגיע כפיו, עשה מלאכתו ארעי ותורתו קבע. בכל עת שנשע בדרכים, נטל עמו ספרים לעיין בהם בדרך ועוד כשהיה עומד בתחנה ומחכה להסעה היה מעיין בספר. הוא עסק בצרכי ציבור באמונה ללא קבלת שכר, זכה לארגן הרבה שיעורי תורה, ואף התברך בכשרונות מיוחדים לדרוש ברבים והלהיב ליבות ישראל לאביהם שבשמים. את הסיפור הבא הוא סיפר כאשר הוא נקרא לדבר בסיום מסכת שנלמדה במסגרת הדף היומי.
כה היו דבריו, כפי שנכתבו בספר "אהל אברהם":

כל יהודי מסוגל ללמוד את הדף היומי
סיפר חותני הרב החסיד ישראל מרדכי הכהן אידלמן ז"ל. באותה שנה שהניג הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל את רעיון הדף היומי, גר בוורשא אחד מוקני האדמו"רים, הרבי מקולוביל זצ"ל, מצאצאי היהודי הקדוש מפשיסחא, שנתפרסם כאחד מצדיקי הדור. הוא כבר היה זקן מופלג וסגי נהור. חסידיו היו ישרים ותמימי דרך, יהודים פשוטים העוסקים במלאכה וביגיע כפיים.
כשנתקנה תקנת לימוד הדף היומי, כתב גם הוא, כדרך אדמו"רים אחרים, לחסידיו, ללמוד יחד עם כל בית ישראל יום יום דף גמרא. באו לפשו כמה מחסידיו ושאלוהו: מי כרבינו מכיר אותו וחסידיו שרחוקים אנו מלהיות למדנים, ואין אנו מסוגלים ללמוד דף גמרא, לכל היותר מסוגלים אנו ללמוד קצת "עין יעקב", פרק משניות ופרשת השבוע. על כך ענה להם הרבי: מאחר שזכות לימוד התורה ברבים גדולה מאד היא, אם אינכם מסוגלים ללמוד ולהבין - בקשתי ממכם שתאספו בשטיבלאך שלנו כל ערב ותאמרו את הדף של אותו יום יחד עם כל בית ישראל, וזכות לימוד התורה ברבים תהיה תלויה גם בכך...
יהודים יקרים. מספרים, שלא עבר זמן רב,

דף פד/א אין מביאין ביכורים

מצוות ביכורים, חנוכה ו"קדשים"

מצוות ביכורים, בה נצטוונו להביא לבית המקדש את ראשית פרי אדמתנו משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, מצוותה מן העצרת ועד ימי החנוכה. מאחר שאין בידינו תלמוד בבלי על מסכת ביכורים, נשתדל להתייחס למצווה חשובה זו, במקומות שבהם היא מוזכרת בתלמוד. השבוע נעסוק בזהות הביכורים כ"קדשים".

כאמור, זמן הבאת הביכורים הוא מתקופת חג השבועות ועד חנוכה. הרמב"ם (הל' ביכורים פ"ב הל' ו') פוסק, כי פירות שהבכירו לאחר חנוכה, נחשבים כביכורים של השנה הבאה, ויש להניחם עד לאחר עצרת. מדבריו עולה, כי גם פירות שהופרשו קודם חג השבועות מובאים כביכורים. אולם, הראב"ד (שם) חולק עליו וסובר, שפירות שלא הופרשו בין עצרת לחנוכה, אינם קדושים כלל, זאת, לאור דברי הירושלמי, אשר כתב: "הפרישם לאחר חנוכה לא קדשו". כלומר, לא חלה עליהם קדושה כלל.

הגאון רבי אריה פומרנצ'יק זצ"ל מבאר בספרו "תורת זרעים" (מסכת ביכורים פרק א' משנה ו') מחלוקת זו באופן הבא.

כידוע, י"ש דיחוי בקדשים, היינו: קרבן שנדחה ממצוותו שוב אינו ראוי לעלות על המזבח, וכגון, שלאחר שנשחט הקרבן המזבח נפגם ואינו ראוי להקרבה, שוב אין הקרבן קרב על גבי המזבח (זבחים נ"א). ואילו לגבי קרבן "דחוי מעיקרו", היינו: קרבן שלא היה ראוי להקרבה אף לא רגע אחד, נחלקו הדעות, ויש הסוברים, כי כאשר סר מומו הוא ראוי לעלות על המזבח, מאחר שמעולם לא היה "דחוי", שהרי דחוי הוא מי שעמד קרוב ונדחה לאחר, ואילו זה מעולם לא עלה לדרגה הראויה להקרב כקרבן.

מאחר שדינם של הביכורים כדינם של קדשים לגבי הדברים המונעים את הקרבת הקדשים והפוסלים אותם, [כגון, אתנו ומשקה ישראל], הרי שבביכורים נוהג דין "דחוי". מעתה, יתכן שהירושלמי סבר כדעה ש"דחוי מעיקרו" נחשב דחוי שאינו ראוי לעולם לשמש כקדשים, ולפיכך, המפריש ביכורים לאחר חנוכה, הרי הם דחויים מהבאה לבית המקדש בעת זו, ויש להמתין עד העצרת. מסיבה זו, הירושלמי סובר, כי פירות אלו אינם יכולים להחשב כביכורים לעולם. אולם, הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות פרק ט"ו הל' ד') סובר, כי דחוי מעיקרו אינו דחוי לעולם, וממילא קדשו הביכורים שהופרשו לאחר חנוכה ויש להביאם לאחר עצרת [ועיי' ביאור נוסף, ועיי' "טורי אבן" מגילה כ"ב ד"ה וכ"ת, וב"חזון איש" זרעים ליקוטים סי' ח'].
זרעים ליקוטים סי' ח'.

לעילוי נשמת

מר **יונבד פינקלשטיין** ע"ה
ב"ר ישראל משה ז"ל
נלב"ע ד' טבת תשמ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידיו הר"ר שמחה רשף ומשפחתו שיחיו גבעתיים

לעילוי נשמת

הרה"ח **יעקב דיאמנט** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל
נלב"ע ה' טבת תש"ן
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידיו הר"ר יהושע דיאמנט ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שמואל פרקש** ז"ל
ב"ר רפאל ז"ל
נלב"ע ו' טבת תשל"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידיו האחים ר' רפאל ויהודה פרקש ומשפחתיהם שיחיו

דף פה/ב תקוע אלפא לשמן

באיזה שמן אירע נס פך השמן

"תקוע אלפא לשמן". במשנתנו נאמר, כי ממקום בשם תקוע אלפא היו מביאים את השמן לצורכי בית המקדש. עובדה זו משמשת את הראשונים כבסיס לבאר, מדוע השמן שבבית המקדש דלק שמונה ימים בדיוק, הימים שלאחר מכן נקבעו כימי החנוכה. הר"ן (שבת כא/ב) מבאר, כי לא היה שמן טהור כי אם במרחק הליכה של ארבעה ימים, לפיכך היה צורך בשמונה ימים, כדי שיהיה ניתן ללכת לאותו מקום ולחזור ממנו עם שמן. בספר האשכול (הל' חנוכה) ובראשונים נוספים (מאירי שם, אבודרהם ועוד) מובא, כי כאמור במשנה, השמן הובא מתקוע, ותקוע היא בחלקו של אשר שהתברך בשמן.

יש לציין, כי הדבר אינו מוסכם. יש אומרים שתקוע היתה בחלק יהודה או בחלק בנימין וסמוכה היתה לירושלים (על פי המקראות שבדברי הימים ב' פרק י"א. ראה אברבנאל שמואל ב' פרק י"ד, וכן משמעות רש"י בפסחים נג/א ד"ה "תקוע" וד"ה "גוש חלב", שרק גוש חלב היתה בחלקו של אשר, ועי' בקובץ "בית אהרן וישראל" ק"ד עמ' פ"ה). לדעות אלו, נזקקו לנס השמן במשך שמונה ימים, כפי שמביא ה"בית יוסף" (סי' תרע"ט), שעושי השמן היו טמאי מתים והיה עליהם להטהר במשך שבעה ימים מטומאת המת, וביום נוסף היה צורך כדי לכתוש בו זיתים.

ההקבלה בין סוג השמן של המנורה לסוג השמן של החנוכה: מאחר שהגליון מתפרסם בסמיכות לימי החנוכה, מצאנו לנכון לעסוק בנידון מעניין שבו באה לידי ביטוי ההקבלה בין סוג השמן שהשתמשו בו בבית המקדש למצוות הדלקת המנורה, לבין סוג השמן שיש להשתמש בו לקיום מצוות הדלקת נרות החנוכה.

לזכר הנס ולפרסומו, חכמים תקנו להדליק נרות חנוכה שמונה ימים. מעיקר הדין, כל נר כשר להדלקה, אולם, "מצוה מן המובחר בשמן זית, שבו היה הנס" (כ"ל בור"י, הובא ב"דרכי משה" סי' תרע"ג).

הדלקת נרות חנוכה בשמן זית שאינו ראוי לאכילה: הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א, שנשאל לגבי שימוש בשמן זית שאינו ראוי לאכילה לקיום מצוות הדלקת נרות החנוכה, הצביע על הלכה זו כמקור לכך, שככל ששמן הזית שבו משתמשים למצוות הדלקת נרות חנוכה דומה לשמן שהשתמשו בו בבית המקדש, יש בכך תוספת הידור (קובץ מבקשי תורה עמ' ל"ב).

הדלקה נרות המנורה בשמן זית קרוש: בשנים האחרונות מוצע למכירה שמן זית "אינסטנט", כאשר השמן הקרוש ובתוכו פתילה מונח בתוך גביע זכוכית, וכל שנותר הוא להדליקו. הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א נשאל (שו"ת "שבט הלוי" ח"ט סי' קמ"ג), אם ראוי לקיים בשמן זית זה את מצוות הדלקת נרות חנוכה, והאם בבית המקדש היה ניתן לקיים בשמן זה את מצוות הדלקת המנורה. אמנם, הסוגיות שבהן אנו עוסקים בימים אלו, גדושות בדיני השמן ובהלכותיו, אך לא נזכר בהן דבר וחצי דבר לגבי שמן קרוש.

הגר"ש ואזנר שליט"א השיב, כי אמנם שמן קרוש אינו כשר למצוות הדלקת המנורה בבית המקדש, שכן, מבואר ברמב"ם (הל' טומאת אוכלין פ"א הל' י"ט), כי שמן קרוש מאבד את שמו כ"משקה", אך אינו מקבל שם "אוכל" עם קרישתו, אלא אינו לא אוכל ולא משקה. מאחר שכלי המקדש המיועדים להכיל דברים לחים, אינם מקדשים אלא את הלח בלבד (ובחים צח/א), אין אפשרות לקדש את השמן כראוי למצוות.

שמן קרוש כשר להדלקת נרות חנוכה: למרות זאת, כותב בעל "שבט הלוי", אין בכך כדי לפסול את השמן הקרוש לקיום מצוות הדלקת נרות חנוכה, שכן, אין לעשות הקבלה בין השמן הראוי למנורה לבין השמן הראוי לקיום מצוות נרות חנוכה, לכל פרט ודקדוק.

נס פך השמן - בשמן קרוש! מעניין ביותר, כי יש ראשונים הסוברים, ששמן קרוש נחשב אוכל (עיי' ראב"ד בהשגות שם ובתוס' פסחים יד/ב ד"ה "אפילו"), ויש שכתבו, כי לפי שיטתם, פך השמן שבו נעשה הנס, הכיל שמן קרוש! בעל ה"תשובה מאהבה" (שו"ת ח"ב סי' רפ"ה) מספר, כי נשאל בילדותו על ידי "מהר"ל קסוויץ אב"ד קהילתנו", הרי יש דעות שבבית המקדש אין טומאה למשקין (עיי' פסחים טז/א מחלוקת רב ושמואל), ואם כן כיצד היוונים "טמאו כל השמנים"? הוא יישב זאת בכך, שיייתכן שהשמן היה מאופסן בכדים בהיותו קרוש, ובתור אוכל הוא ראוי לקבל טומאה (ועיי' שכתב שאפשר ליישב באופנים אחרים ועיי' "קהילות יעקב" ח"ה סי' י"ט, ועיי' ובפסקי תשובות, סי' תרע"ג הערה 32).

ייחודים וכוונות: עסקנו בקיום מצוות הדלקת נרות חנוכה בשמן קרוש. היו שצינו, כי יש מספרי הסוד והקבלה המביאים כוונות וייחודים שיש לכוון בעת יציקת השמן לנר ובשעת נתינת הפתילה בשמן, פעולות שאינן קיימות בשמן מוצק. למרות שאנו לא מכוונים כוונות אלו, למיעוט השגותינו, מכל מקום ניתן ללמוד מכך, שיש עניינים גבוהים בפעולות אלו ויתכן שעל פי מנהגי חסידות ראוי שלא להפסידם על ידי שימוש בשמן הקרוש (קובץ בית אהרן וישראל עד עמ' קמ"ג-ד). כמובן שאין בכך כדי לערער את פסק ההלכה הנזכר, כי נרות השמן הקרוש כשרים להדלקה.

והיהודים הפשוטים, הכשרים, הישרים והתמימים הללו, התרגלו ללשון, ולדרך לימוד מאמרי חז"ל ולשקלא וטריא בגמרא, ונעשו לבני תורה אשר רבים מהם היו מסוגלים אפילו להסביר דף גמרא לפני אחרים. ובהגיע סיום השי"ס הראשון, חגגו את החג הגדול בשבעת ימי שמחה, כל יום נערכו סעודות רבות משתתפים, עם מנגנים ומזמרים והשמחה היתה גדולה לאין שיעור.

בתורה
חיים שטרן
ק. צאנז נתניה

בס"ד
לכבוד "מאורות הדף היומי".
בתחילה אודה לכם...

הסיפור דלקמן יכול להביא חיזוק בקביעות שיעורים.

ביום כ"א מנ"א תשס"ג, הייתי בירושלים עיר הקודש לרגל שמחה משפחתית, ובאתי לכולל המערבי לתפילת מנחה ומערב. סיימתי בערך בשעה שמונה וארבעים והייתי צריך להגיע לגבעת שאול עם קו 2.

מיד עלה בלבי, הרי לא אלמד את השיעור הקבוע בביהמ"ד בבני ברק, ובכן אשאר כאן בכולל המערבי ללמוד דף במקום השיעור בבני ברק. אולם, חיפשתי את מסכת זבחים אך זו לא נמצאה ומצאתי מסכת מגילה. נו, גם זה לימוד. התחלתי ללמוד, ואז, בשעה תשע ועשרה שמעתי את הפיצוץ הנורא שאירע בקו שנים. נזכרתי בדבריו של מו"ר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שתמיד היה מעורר את תלמידיו הישיבה: "פון לערנענען תורה צילעגט מאן נישט" - מלימוד תורה לא מפסידים, אדרבה מרוויחים ומרוויחים, לפעמים את כל החיים!

בברכה
ל
בני ברק

לה"ו
שלום רב לכם.

הני מגיש בפני ציבור הקוראים סיפור מופלא מצרור הסיפורים של אבי מורי הר"ר אברהם יהודה בן ר' משה שמואל זלושניסקי זצ"ל, ניצול שואה וממקימי שארית הפליטה כיובל שנים בשוויץ, זי"בה.

הסיפור החל בשנת תרצ"ה, בהיותו נער בן שנים עשרה שנים. הוריו התגוררו בצרפת בעיר הנמצאת בגבול זי"בה בשוויץ. אביו היה מאנשי חברה קדישא, וביום מן הימים הוא התבקש לטפל במת מצווה שנמצא בבית מלון באזור. בעל המלון רטן והעם על המפגע שהתרגש עליו והיה צורך להזדרז ולהציל את הנפטר. האב ביקש מהבן לעזור לו בקבורת המת. אמנם האמא חשבה שזה מוגזם לשתף נער צעיר בפרייטק כזה, אך האב התעקש בטיעון ש"האדמה בעזרת תחת רגלנו, ושנאת הגוים אלינו גוברת, מי יודע אם העלם הצעיר לא יצטרך אי פעם לזכות גדולה זו". במצוקת העיתים, לא ניתן היה להשיג רשיון קבורה וסבי ואבי קברו את הנפטר בחלקת יער סמוכה.

כעבור שבע שנים, בשנת תש"ב, בשעה שכל יהודי חיפש להימלט מגיא ההריגה, ניסה אבי, שזה מכבר איבד את אביו, לברוח לשוויץ, ללא מסמכים וללא רכוש. הוא חיכה עד רדת החשיכה, ותכנן להעלם בחסות האופל ולהתחמק מעיני חיילי משמר הגבול. לפתע, בעת שקפץ מעל איזו חומה, הוא נחת על עלים יבשים ומיד כלב השמירה התעורר והשומרים קמו בעקבותיו לחפש את הנמלט.

בחוסר נשימה, הוא קם וברח בין העצים, וכשראה שתכף יילכד, נשכב על מקומו באפס מעשה מתוך תקווה שלא יראוהו.

לאחר חמש דקות הבחין בפנסים המאירים את האזור, אבל לא עליו. קולות השוטרים התרחקו אט אט, והוא הספיק לשמוע אותם רוטנים "החתולים גורמים לנו למאמץ חינם..."

כשהאיר השחר, הוא לא האמין למראה עיניו – הוא שכב על הקבר שהוא ואביו כרו למת המצווה.

היי בריכים

שאול יעקב דז'אלושניסקי
בני ברק

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השל, מזמין לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. טל: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

פנינים

בספר מעשה איש (ה' - כ"ז) מסופר, כי הגאון רבי הלל ויטקינד התייצב לפני ה"חזון איש" זצ"ל ושאלו: "שיבתו, ישיבת "בית הלל", נמצאת כעת בתל אביב. ההצלחה אינה מאירה לה פנים שם. האם להעבירה לבני ברק. ומדוע לא? מפני שיש בה כבר מוסדות תורה וישיבות רבים."

אדרבה, ענהו החזון איש, הלא "למאת ירקא ירקא שקול" ... - "לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל לקנותי" (רש"י).

דף פ"א זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות

ענוה - בזהירות

חז"ל דרשו כי יש צורך בשמן "כתית" למאור דוקא, אך אין צורך ב"כתית" למנחות. המליץ על כך הרבי מאלכסנדר זע"א:

כתית - מידת הענוה, שאדם מגיע אליה על ידי שכונת את מידותיו, נפלאה היא. **למאור** - היא מאירה את העולם. ברם, יש לזכור, כי "כתית למאור ואין זך כתית למנחות" - כל תביא הענוה את האדם לידי **מנוחה** מתוך עצבות ויאושו... ("האוצר היהודי").

דף פ"א זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות

תורה - בטהרה

מדוע רק למאור יש צורך בשמן זית כתית ובמנחות אין צורך להשתמש בכתית? פירש ה"אבני נזר" זצ"ל:

מנחה באה לכפר על החוטא, אשר אינו "זך כתית" - אינו נקי לגמרי. אולם, המנורה מסמלת את אור התורה. שם יש צורך ב"זך כתית", נקי לחלוטין מכל רבב וכתם...

דף פ"ב חלוני שקופים אטומים

גדלים מבחוץ ועונים מבנים

בגמרתנו מבואר, שהחלונות שבבית המקדש היו "שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ" - "שהמשקופין של חלונות, היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם" (רש"י).

החלונות הללו, אמר הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, מסמלים את חכמי ישראל, אשר המה כחלונות בהכניסם את אור היום לבית ישראל. הרי הם כבדולח הטהור, המבהיק מול השמש ומאיר את כל העולם. אך מבפנים עליהם להיות אטומים, ענוי ארץ וצנועי לכת, רועדים מהדר גאון ה' (ספר היובל, עמ' ק"ב).

דף פ"ב שהשכינה שורה בישראל

השכינה וגלות השכינה

מהי "שכינה" ומהי 'גלות השכינה'? נשאל ה"נודע ביהודה" (שו"ת מהדורה תנינא או"ח סי' ק"ז). בתשובתו יש כדי לעורר את הלב על ההפסד הנורא שעם ישראל נוהל בכל רגע של גלות:

"בזמן שישראל עושים רצונו אז עיקר השגחתו בישראל ולהם משפיע כל שפע טוב אלא שמחמת ריבוי הטובה מגיע גם כן למקומות אחרים. והדבר מפורש בפסוק בפרשת בחקותי "ופניתי אליכם", ופירש רש"י "אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם" וכן בפרשת עקב "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה" ופירש רש"י "והלא כל הארצות הוא דורש" וכו' אלא כביכול אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורש אותה דורש כל הארצות. ששם הוא מקום התמדת ההשגחה" ע"ש ברש"י. וזהו הפירוש שהשכינה שורה בישראל. שהשגחה שקרויה שכינה הוא רק בישראל. וכל זה כשישראל עושים רצונו, אבל בהתגברות חטאינו ופשעינו גלינו מארצנו ששם הוא מקום התמדת ההשגחה וגלינו לארצות העמים, וזא נהפוך הוא, שכל השפע הטוב יורד לאומות העולם ומן התמצית אנו מקבלים מאותה האומה כדי חיותנו בצמצום".

דף פ"ב

כך תחלק את מצות ה"חבורה"

הגאון רבי יוסף חיים מבגדאד זצ"ל, קיבץ בספרו "תורה לשמה" שאלות רבות מחיי היום יום, אשר ככל הנראה הצטברו על שולחנו במשך השנים. השאלות המוצגות בספרו מגוונות מאד, ואת עניינו צדו שלש שאלות נפרדות, אשר את התשובות להן הסיק הגאון מגמרתנו, כלהלן.

מה עדיף, יין משובח לקידוש, או שמן מזוקק לנרות שבת: יהודי דל אמצעים העלה שאלה מעניינת בפני בעל ה"תורה לשמה" (שו"ת סי' פ"ט). יש לו די ממון לרכוש יין לקידוש ושמן והדלקת נרות שבת קודש, אך כספו אינו רב די הצורך כדי לקנות יין משובח ושמן מהודר גם יחד. הירכוש יין משובח ושמן פשוט, או יין פשוט ושמן מהודר.

עליך להעדיף את היין המשובח, השיבו רבי יוסף חיים. שהנה, במשנתנו נאמר, כי הדין היה נותן שיש להקריב את המנחות בשמן זית זך, שכן, אם במנורה יש להשתמש בשמן זית זך, ודאי שיש לעשות כן במנחות המיועדות לאכילה, אלא שפסוק מפורש מלמדנו כי יש להשתמש בשמן זית זך למנורה בלבד ולא לדבר אחר בלתה. הרי לנו, כי איכות החומר יש לה עניין רב וחשיבות יתירה בדברי מאכל, ולפיכך ירכוש את היין המשובח ואת השמן הפשוט (ועיי"ש שכתב טעם נוסף).

חלוקת מצות על פי אומדן ולא במשקל: ומכאן, להלכה מעניינת ביותר, שכתב רבי יוסף חיים (סי' ק"ז). האופים מצות בעצמם, מחלקים לאחר מכן את המצות בין המשתתפים ב"חבורה". ראוי ונכון, הורה רבי יוסף חיים, שיחלקו את המצות לפי אומדן, ולא על פי משקל מדויק. שכן, בגמרתנו מבואר, כי את מנחת החביתין של הכהן הגדול, חילקו לשנים עשר חלקים שווים, והגמרא מציינת, כי חילקוה על פי אומדן הדעת ולא על פי משקל, משום שחלוקת לחם על ידי משקל מוזכרת בתורה כקללה לימים קשים, כאשר מחוסר מזון ומרוב רעב (ויקרא כ"ב), "והשיבו לחמכם במשקל". כמו כן יש לנהוג במצות בכבוד משום כבוד המצווה.

מעלת אפיית חלות לכבוד שבת קודש: בהקשר לכך הוא מוסיף הערה חשובה: "ומכאן אתה למד דאיתם בעלי בתים שיש לאל ידם לעשות עיסה בביתם ולאפות אותה ללחמי שבת ועם כל זה מחמת עצלותם אינם עושים כן, אלא קונים לחם אפוי מן השוק מנחתום ישראל, הנה מלבד שבה מפסידים מצות [הפרשת] חלה היקרה שאין מקיימים הם בעצמם המצוה, אלא גם יש להם גרעון זה שיביאו לחם במשקל כי הנחתום שוקל ונותן להם מה שאין כן אותם שטורחים לכבוד שבת ועושים עיסה בביתם, הם מרוויחים מצות חלה שמקיימת האשה בעלת הבית היא בעצמה וגם יהיה הלחם בנקיות יותר... וגם עוד דפלטי מהך דמשקל ועליהם תבוא ברכת טוב כמ"ש להניח ברכה אל ביתך".

יהודי שנדר כי לא יאכל "בעל מוס": נסיים בשאלה נוספת שהופנתה לבעל ה"תורה לשמה" (סי' ר"ג), על ידי יהודי שהתרגש למשמע דברי חז"ל ששולחנו של אדם מכפר עליו כמזבח, ומיד קפץ ונשבע כי "בעל מוס" לא יעלה על שולחנו. ליהודי זה היה ברור, כי עליו להמנע מאכילת בהמה בעלת מוס, אך הוא הסתפק מה בדבר תרגומים, האם עליו להמנע מאכילת תרגומים בעלי מוס, או שמא מאחר שאלו אינם קרבים כלל על גבי המזבח, אף אם פגומים הם, אין הם מכונים "בעלי מוס".

כך תכבד את שולחנך כמזבח: הגאון רבי יוסף חיים השיב לו, כי עליו להחמיר ולא להעלות על שולחנו גם תרגומים בעלי מוס, ובבד בבד גם הזכיר לו, כי עליו לדעת ששבעתו אינה כוללת בעלי חיים בלבד, שכן, אין הדבר ברור כלל ועיקר, ש"בעל מוס" הוא שם הראוי לבהמה בלבד, שהרי, בזאת הסתפק רבא בסוגייתנו, אם המקדיש חיטים פגומים למזבח, נחשב כמקדיש בעל מוס ויש להלקותו. מאחר שספק זה לא הוכרע, יש להחמיר ולכנות "בעל מוס" גם מאכל פגום. הוא מסיים את דבריו, כי ראוי שיפנה למורה הוראה אשר יתיר את שבעתו, ויטיב לעשות אם יכבד את שולחנו כמזבח באמירת דברי תורה "וישב בכבוד, ויזהר מדברי שחוק וקלות ראש ויזהר במאכלו שיהיה נקי מכל נדנד איסור, ויזהר בברכותיו שיהיו בכוונה ויזהר להביא על שולחנו אורחים יראי שמים ויתן משולחנו לעניים ובדברים אלו יתקדש שלחנו לכפר עליו דוגמת המזבח".

דף פ"ב ורבנן נפקא להו מנקוד... למה נקוד וי"ו שבאמצע

מי עשה נקודות בספרי התורה, ודין ספרי התורה של קהילות יוצאי תימן

בגמרתנו אנו למדים על דרשת חז"ל מן הניקוד שיש בתורה על המילה "עשרון". בעשרה מקומות בתורה ניתן למצוא ניקוד, והם נמנים בפירוט במסכת אבות דרבי נתן (פרק ל"ד), תוך ציון הדרשות שנלמדות מכל מקום שנוקד.

במסכת אבות דר' נתן (שם עיי' "פסקי תוספות" בסוגייתנו, מובא בט"ז י"ד סי' רע"ד סי' ז') נאמר, כי נקודות אלו נכתבו בספר התורה על ידי עזרא הסופר. להלכה פוסקים הרמב"ם (הל' תפילין ומוזוה וספר תורה פ"ו הל' ח') והרמ"א (ו"ד סי' רע"ה סעי' ו'), כי בין הדברים שיש להקפיד עליהם בכתובת ספר התורה, נכללות גם הנקודות אשר הועתקו איש מפי

איש. אמנם, ה"ט"ז (סי' רע"ד שם) כותב, כי אם הסופר לא הוסיף את הנקודות הללו, ספר התורה כשר, שהרי הן נתקנו על ידי עזרא הסופר וכשרות ספר התורה אינה תלוייה בהן. [מעניין לציין, כי הרמ"ע מפאנו שו"ת סי' ל"ח כתב, כי הוא חושש לטעויות שעלולות להשתרש בספרי התורה עקב נקודות אלו, כאשר ברבות השנים יהיו שיטעו כי נקודות אלו הן האות "יוד" ויכתבו אות זו במקום הניקוד ונמצא ספר התורה פסול. בעקבות חששותיו הוא אומר "לשבח את הספרדים שלא נהגו בנקוד". מדבריו משמע שיש שנמנעים לכתחילה לנקד, וצריך עיון].

כיצד הותר להוסיף נקודות בספר התורה? מאחר שאנו יודעים כי אין מוסיפים, אף לא תג זעיר, על צורת ספר התורה כפי שנמסרה לנו על ידי משה רבינו מאת הקב"ה, מתעורר הצורך להבין, כיצד עזרא הסופר הוסיף מעצמו ניקוד לספר התורה. במיוחד מתעצמת אי ההבנה, נוכח המובא ב"פסקי תוספות" (שם): "כשכתב עזרא התורה עשה נקודות ואמר, אם יאמר משה למה נקדת יאמר הלא לא מחקתי". מה פשר התשובה העלומה "לא מחקתי". וכי אם יבוא משה רבינו ויטען על עזרא הסופר מניין נטל רשות להוסיף על דברי התורה, התשובה "לא מחקתי" תספק אותנו?

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ג סי' קי"ז) מבאר, כי עזרא הסופר היה ראוי שהתורה תינתן על ידו אלמלא קדמו משה (סנהדרין כא"א), ולפיכך היה רשאי להוסיף נקודות בספר התורה, כדי לרמז על הלכות שנמסרו בקבלה ולדעתו, היה מן הראוי שימצא להם רמז בתורה הקדושה על ידי הניקוד. ברם, אמר עזרא הסופר, אם יבוא משה רבינו ויטען כנגדי, הלא אף אני הייתי רשאי לנקד ולא עשיתי כן, משום שרצון הקב"ה שהדרשות אשר אתה מבקש שילמדום מנקודות אלו, יישארו בגדר תורה שבעל פה ולא יהיו מפורשים, אשיב לו כי ניקוד זה לא עשיתי אלא על תנאי - אם הניקוד על דעתו, מוטב, ואם לאו, אין להתייחס לניקוד זה כמי שבא לצמצם את משמעות הכתוב, כתפקידו של הניקוד, אלא יש להתייחס אליהן כנקודות סתמיות שאינן מפרשות את המילים שמעליהן או מתחתיהן. זאת, מאחר שהנקודות אינן מעורבות בתוך המילים אלא הן תלויות ועומדות בין השיטין ואין הדבר ברור באופן מובהק שהן חלק מספר התורה.

חקיקת סימנים בעט ברזל בין שורות ספר התורה: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, משתמש בסברה זו כדי להכריע במחלוקת שהתעוררה אודות ספרי תורה של קהילות יוצאי תימן, שנחקקו בהם סימנים מיוחדים בעט ברזל ללא דיו בין השורות, כדי להקל את הקריאה על הקוראים בספר התורה, וליידע אותם היכן מסתיימים הפסוקים.

היו מן הפוסקים שפסלו ספרי תורה אלו, שהרי ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' רע"ד סעי' ז') פוסק: "ספר המנוקד פסול... וכן ספר שיש בו פיסוק פסוקים, פסול", היינו: אם סימנו בדיו היכן מסתיים הפסוק - ספר התורה פסול, משום שאין לשנות את ספר התורה מצורתו כפי שניתן לנו בסיני על ידי משה (יבית יוסף בשם תשובת הרמב"ן).

סימנים שאינם מובנים ללא הסבר, אינם סימנים: ברם, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל טען, כי הסימנים שבספרי התורה של קהילות יוצאי תימן אינם פוסלים את ספרי התורה, שכן, הסימנים לא נעשו בדיו, וכמו כן הם נעשו בין השורות בלבד. מאחר שזו אינה הצורה הרגילה לניקוד אותיות, אין לראות בכך כתוספת בכתובת ספר התורה, מפני שללא הסבר מדויק, איש לא יידע ולא יבין את פשרם של הסימנים המיוחדים שנעשו עבור הקוראים בספר התורה, וכנאמר לגבי עזרא הסופר, שסימנים שיעודם ותוכנם אינו ברור מתוכם אלא על ידי הסבר בעל פה, אינם נחשבים כבעלי תוכן עצמי וממילא, אינם פוסלים את ספר התורה.

שאל את ה"משיב" בדף היומי

מגיד	03/570-80-33
השעורים	064-207850
השמות	053-977141
לענות קל	054-977141
הבדלה	056-731111
מלי תורה	03-6187254
שליח	053-977141

"משיב" הדף"

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד
שיעור דף היומי
סוכוטשוב

בשורה לתושבי - רמת גן

הננו שמחים לבשר על ערב מיוחד
אשר בו יוקרנו שקופיות,
מתהליך יצור התפילין
תוך הסבר המקשר לסוגיות הגמרא,
שנלמדו בדף היומי,
בליווי המרצה המפורסם:
הרב משה היימן שליט"א
במוצאי שבת פרשת מקץ
(מוצאי זאת חנוכה),
ב' טבת תשס"ד (27/12/03),
בשעה 20:00,

בבהכ"ס "זכרון קדושים"

אחד העם 57.

בשאר ימות השנה השיעור
מתקיים מידי ערב,
בין השעות: 20:30 - 19:30

הציבור מוזמן!

נקודות הפצה בחו"ל

ארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר למפרטים בטל. 718-253-6218
ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוין 818-5098880
אנגליה: לונדון: יחזקאל אבר 020-87700-416000
מצרים: שמואל קאהן 011-30513955
קנדה: מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
טורונטו: הר"ר דניאל כאהן 416-182-3848
ארגנטינה: הר"ר מרדכי באבעק 5411-4862-9313
אוסטרליה: הר"ר יחזקאל בראון 613-95300217
ברזיל: הר"ר יהושע פסטרנק 011-30513955
ונצואלה: הר"ר סעדיה שוקרון 0058212) 552-66-25
מכסיקו: הרב שאול מלאה 051-02-251-0052555
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
שווייץ: הר"ר רמאל מוסבכר 014620030

לעילוי נשמת

הר"ר **חנניה ועקנין** ז"ל
בן מרת רחל ע"ה
נלב"ע בעש"ק ג' טבת תשס"א יום ח' חנוכה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י הכולל "חכמת שלמה"
בני ברק- פריז.

לעילוי נשמת

א"מ הר"ר **משה אריה דוקס** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ג' טבת תשנ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו הר"ר שלמה
דוקס ומשפ' שיחיו פ"ת

